

Ірина КУДРЕЙКО

Донецький національний університет

Соціолінгвістичні портрети міст Амвросіївки, Єнакієвого та Шахтарська: порівняльний аналіз

Останнім часом суттєво активізувалися дослідження загальноукраїнського мовного простору. Аналіз різних виявів українсько-російської, російсько-української, українсько-національної та національно-української двомовності в різних регіонах України вимагає розширення теоретичних напрацювань двомовності в різних її вимірах, що вкрай необхідні для створення оптимальної моделі державної мовної політики. Стаття продовжує студії, пов'язані з вивченням мовної ситуації на Сході України.

Метою дослідження є визначення регіональних особливостей вибору мов (української або російської) мешканцями аналізованих міст. Мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) визначити структурні елементи соціолінгвістичного портрета; 2) розкрити особливості мовної ситуації на території міст Донеччини й схарактеризувати соціолінгвістичні портрети досліджуваних міст; 3) проаналізувати функційне навантаження мов у різних комунікативних сферах міст Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська.

Донеччина є промисловим регіоном, на території якого комунікативні потреби населення протягом тривалого часу задовольняють дві мови: українська та російська, що зумовлено історичними, географічними, соціально-економічними, культурними, національними чинниками.

Загальну мовну ситуацію на території Донецької області можна схарактеризувати як російсько-українську двомовність, тому що на сьогодні більшість населення послуговується російською. Підтвердженням цього є результати перепису 2001 року і результати нашого опитування, проведеного на території міст Донеччини у травні 2006 року. За даними перепису 2001 року, українську мову вважають рідною 24,09% від загальної кількості населення області, російську мову назвали рідною 74,8% мешканців Донеччини. Щодо нашого дослідження, то на території міст Амвросіївки, Докучаєвська, Єнакієвого, Сніжного, Тореза,

Шахтарська українську мову вважають рідною 36,74% від загальної кількості опитуваних (7461 ос.), відповідно російську – 63,2% респондентів.

Незважаючи на загальну мовну ситуацію, у якій на території Донецької області і досліджуваних міст домінувальною є російська мова, цікавим постає соціолінгвістичне портретування кожного названого міста.

Категорія соціолінгвістичного портрета

Соціолінгвістичний портрет міста – це детальна характеристика соціуму (певних груп), які мешкають на досліджуваній території, за віковими, гендерними, освітніми, професійними, статусними показниками з урахуванням мовних пріоритетів у різних комунікативних ситуаціях (сферах).

Подано порівняльно-зіставне портретування досліджуваних міст Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська, тому що на території цих міст спостерігаємо різні типи білінгвізму: українсько-російський (Амвросіївка) і російсько-український (Єнакієве, Шахтарськ).

Важливими чинниками під час створенні соціолінгвістичного портрета міста є: 1) географічний аспект; 2) історія заселення; 3) національний склад; 4) соціальний статус мешканців; 5) співіснування різних колективних і вікових груп; 6) корпоративні інтереси, сфера контактів крупного, середнього, мілкового бізнесу; 7) співвідношення центру і периферії, мовленнєві пріоритети мешканців; 8) мова освіти в місті; 9) освітній рівень: наявність училищ, технікумів, вишів, їхніх філій; 10) відстань від великих міст; 11) інформаційне мовне тло: газети, журнали, радіо, телебачення; 12) розвиток міста; 13) наявність/відсутність поповнення складу населення сезонними робітниками; 14) наявність/відсутність білінгвізму.

Порівняльний аналіз соціолінгвістичних портретів Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська

Амвросіївка (колишня назва Донецько-Амвросіївка) – місто районного підпорядкування, районний центр; розташоване в східній частині Донецької області у прикордонній з Росією зоні (82 км до обласного центру).

Територія міста та його околиць була заселена здавна: ще за доби раннього палеоліту.

У зв'язку з будівництвом Курсько-Харківсько-Азовської залізниці тут у 1869 році виникло пристанційне селище, яке успадкувало назву сусідньої волоської слободи Амвросіївки (тепер с. Благодатне). Проте розвиток селища пов'язаний із заснуванням поблизу нього цементних заводів, що сприяло переселенню до цих місць робітників з різних районів України та Росії.

Задля аналізу національного складу мешканців досліджуваного міста, звернімося до таблиці 1, де за даними переписів видно, як змінювалося кількісно-відсоткове співвідношення національного складу населення (див. табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка національного складу мешканців Амвросіївки за даними переписів 1923 р., 1939 р.

Національність	1923 р.	1939 р.
Усього населення	2885 / 100%	15001 / 100%
Українці	1390 / 48,18	10323 / 68,8
Росіяни	1296 / 44,92	4188 / 27,91
Євреї	-	128 / 0,85
Німці	41 / 1,42	73 / 0,48
Поляки	19 / 0,66	-
Греки	8 / 0,28	64 / 0,42
Татари	-	39 / 0,26
Болгари	3 / 0,1	
Інші	49 / 1,7	133 / 0,88
Невідомі	79 / 2,74	

Отже, як видно з даних переписів 1923 р.¹, 1939 р.², кількість українського населення на підприємствах Амвросіївки зросла більше ніж на 20 відсоткових пунктів. Щодо росіян, то їхня кількість зменшилася на 17 відсоткових пунктів. Причина – постійні міграційні процеси на території області. За даними перепису 2001 року, національний склад на території Амвросіївського району такий: українців – 39015 осіб.

(71,0% від загальної кількості мешканців району), росіян – 14401 особа (26,2%), білорусів – 334 особи (0,6%), вірмен – 261 особа (0,5%). Незважаючи на те, що Амвросіївка розташована у прикордонній з Росією зоні, починаючи з 1939 року, переважна більшість населення як міста, так і району, є українцями, про це свідчать дані переписів.

Снакієве (колишні назви: Рикове, Орджонікідзе) – місто обласного підпорядкування; розташоване за 50 км на північний схід від Донецька. Перші

¹ Итоги сплошной подворной переписи Донецкой губернии (январь, февраль 1923 г.) т. четв. Итоги демографической переписи Донбасса, Харьков: Типо-лито-фото-цинкография Военно-Редакц. Сов. УВО им. Фрунзе, 1923, с. 264, 266, 268, 270.

² Ф. Р – 4249. оп. 1 доп. Спр. 12. Сводные таблицы Центрального управления народно-хозяйственного учета Госплана СССР о распределении населения по национальности и родному языку, занятиям и возрасту по итогам Всесоюзной переписи населения в целом по области и г. Сталино (Ф. Д–О, Д – в), 1939 г., л. 7–10.

населені пункти на території сучасного міста виникли наприкінці 18 століття. Розвиткові міста сприяло засноване в 1895 році Російсько-бельгійське металургійне товариство, яке в 1897 році побудувало новий Петровський завод. Це призвело до збільшення кількості населення на цій території.

За даними переписів 1923 р., 1939 р., 1989 р., простежимо зміни у національному складі населення Єнакієвого (див. табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка національного складу населення Єнакієвого за даними переписів 1923 р., 1939 р., 1989 р.

Національність	1923 р.	1939 р.	1989 р.
Усього населення	26621 / 100%	88566 / 100%	189078 / 100%
Українці	7045 / 26,46	34991 / 39,5	77410 / 40,9
Росіяни	16033 / 60,26	46533 / 52,5	103345 / 54,7
Євреї	2251 / 8,46	3293 / 3,71	967 / 0,5
Німці	367 / 1,37	991 / 1,11	-
Поляки	386 / 1,44	-	254 / 0,1
Греки	13 / 0,05	156 / 0,17	230 / 0,1
Татари	43 / 0,16	315 / 0,35	734 / 0,4
Болгари	40 / 0,15	-	165 / 0,1
Білоруси	-	1049 / 1,18	3414 / 1,3
Вірмени	-	-	341 / 0,2
Азербайджанці	-	-	249 / 0,1
Молдавани	-	-	429 / 0,2
Литовці	-	-	109 / 0,1
Цигани	-	-	167 / 0,1
Грузини	-	-	134 / 0,1
Мордва	-	-	184 / 0,1

За даними переписів 1923 р.³, 1939 р.⁴, 1989 р.⁵ переважною кількістю населення на території міста Єнакієвого протягом тривалого часу були росіяни. Дотепер Єнакієве залишається одним із трьох міст Донецької області, де більшість населення – росіяни.

³ Итоги сплошной подворной переписи Донецкой губернии..., с. 224, 236, 238.

⁴ Ф. Р – 4249. оп. 1 доп. Спр. 12. Сводные таблицы Центрального управления народно-хозяйственного учета Госплана СССР..., л. 54.

⁵ Национальный состав населения Донецкой области (по данным Всесоюзной переписи населения 1989 г.) Статистический сборник № 4. – Донецк: Ротапринт упрстат, 1992, с. 17.

Шахтарськ (колишні назви: Олексіїво-Орловка, Катик, Ольховчик) – місто обласного підпорядкування, яке розташоване на сході Донецької області (66 км до обласного центру).

У другій половині XVIII століття на території сучасного міста виникли селища. У 1764 році – селище Олексіїво-Орлівка, яке належало поміщику Орлову. У 1784 році поблизу річки Ольхівчик військовим старшиною Васильєвим було побудовано корчму, навколо якої розташувалося селище Ольховське (Ольхівчик).

Наприкінці XVIII століття тут почали видобувати вугілля.

Селище Катик було засноване в 1905 році московським купцем Катиком.

У 20-ті роки XX століття в Олексіїво-Орлівці та Ольхівчику було організовано колгосп. На місці старого Катика виникло селище міського типу. Села Олексіїво-Орлівка та Ольхівчик стали селищами міського типу в 1939 році.

У 1953 році внаслідок злиття селищ Олексіїво-Орлівки, Катика, Ольхівчика утворилося місто Шахтарськ. Тут розпочалося інтенсивне шахтне будівництво.

Щодо національного складу мешканців Шахтарська, звернімося до таблиці 3, де за даними переписів 1923 р.⁶, 1989 р.⁷, 2001 р.⁸ подано динаміку національного складу населення міста (див. табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка національного складу населення Шахтарська за переписами 1923 р., 1989 р., 2001 р.

Національність	1923 р.	1989 р.	2001 р.
Усього населення	4282 / 100%	88819 / 100%	72711 / 100%
Українці	1172 / 27,37	46665 / 52,5	41951 / 57,7
Росіяни	2845 / 66,44	37525 / 42,2	27412 / 37,7
Євреї	3 / 0,07	-	-
Німці	11 / 0,26	-	-
Поляки	20 / 0,48	156 / 0,2	-
Греки	16 / 0,37	198 / 0,2	-
Татари	80 / 1,87	989 / 1,1	689 / 0,9
Болгари	6 / 0,14	88 / 0,1	-
Білоруси	-	1862 / 2,1	1080 / 1,5
Молдавани	-	323 / 0,4	189 / 0,3
Вірмени	-	150 / 0,2	-
Інші	38 / 0,88	/ 1,0	/ 1,9
Невідомі	91 / 2,12	-	-

⁶ Итоги сплошной подворной переписи Донецкой губернии..., с. 292, 294, 440, 441.

⁷ Национальный состав населения Донецкой области..., с. 19.

⁸ Національний склад та рідна мова населення Донецької області (За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року), Донецьк 2003, с. 20.

За даними переписів видно, як змінювався національний склад населення досліджуваного міста: у 1923 році в місті переважали росіяни, однак за період з 1923 року по 2001 рік ситуація значно змінилася: на території Шахтарська найчисленнішими є українці, відсоткове співвідношення яких з кожним роком зростає щодо представників інших національностей, які розселилися на території міста, і на 5 грудня 2001 року дорівнює 57,7% від загальної кількості зареєстрованого міського населення.

Задля визначення національно-мовної потужності української та російської мов розглянемо табл. 4.

Таблиця 4. Динаміка національно-мовного складу населення Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська (1923 р., 1926 р.⁹, 2001 р., 2006 р. (власне опитування))

	1923 р. укр. / рос. % від з. к. Населення	1926 р. укр. / рос. % від з. к. населення	2001 р. укр. / рос. % від з. к. населення	Результати власного дослідж. 2006 р. укр./рос. % від з. к. населення
Амвросіївка	47,60/44,47	34,70/62,25	43,33/54,59	51,70 / 48,30
Єнакієве	26,43/60,20	16,86/71,54	20,89/84,59	14,0 / 86,0
Шахтарськ	27,37/ 66,44	-	57,7/37,7	42,80 / 57,20

З висвітлених даних видно, що протягом тривалого часу на території досліджуваних міст домінувальною була російська мова, виняток – Амвросіївка (дані перепису 1923 року і нашого дослідження).

Для адекватного встановлення особливостей соціолінгвістичних портретів досліджуваних міст було продумано модель анкетування, яке проводилося серед учнів шкіл і членів трудових колективів. Кожному опитуваному пропонувалося заповнити лист анкети, до складу якої входили 24 альтернативним способом побудовані питання про рівень володіння українською мовою, мовні пріоритети, а також „паспортички” – питання про національність, освітній ценз, характер трудової діяльності.

Мешканцям досліджуваних міст пропонувалося оцінити їхній рівень володіння українською мовою і зазначити сфери соціального життя, в яких вони користуються українською мовою: вдома, на роботі, у колі друзів, спонтанно відповідають на вулиці.

В Амвросіївці (загальна кількість респондентів – 1299 осіб) вільно володіють українською мовою 984 особи (75,75%); розуміють, але не розмовляють, – 183 особи (14,08%); мають труднощі в розумінні – 132 особи (10,1%). У Єнакієвому

⁹ Всесоюзний перепис людності 1926 року. Т. XIII. Українська соціалістична радянська республіка. Степ. Дніпрянський промисловий підрайон. Гірничий підрайон. Національність. Рідна мова. Вік. Писемність, Москва 1929.

на питання анкети відповідали 1236 осіб, серед них кількість мовців, які вільно володіють українською мовою, дорівнює 690 особам (55,82%); кількість мовців, які розуміють, але не розмовляють, – 468 особам (37,86%); респонденти, які мають труднощі в розумінні – 78 осіб (6,31%). У Шахтарську загальна кількість респондентів – 1297 осіб, із них вільно володіють українською мовою – 735 осіб (57,1%); розуміють, але не розмовляють, – 468 осіб (36,36%); мають труднощі в розумінні – 84 особи (6,52%).

Щодо ступеня розповсюдження української і російської мов у різних сферах родинно-побутового і суспільного життя (див. табл. 5).

Таблиця 5. Сфери поширення та застосовування української та російської мов

Назва населеного пункту	Заг. кільк. респондентів	Вдома укр. / рос., %	На роботі укр. / рос., %	У колі друзів укр. / рос., %
Амвросіївка	1299	762 (58,66) / 528 (40,64)	733(56,42) / 566 (43,57)	700 (53,88) / 593 (45,65)
Єнакієве	1236	118 (9,54) / 1115 (90,21)	175 (14,15) / 1061(85,84)	18 (1,45) / 1218 (98,55)
Шахтарськ	1287	364 (28,28) / 923 (71,71)	190 (14,79) / 1097 (85,23)	108 (8,39) / 1179 (91,6)

Варто зауважити, що незначний відсоток мовців Амвросіївки вдома і в колі друзів спілкуються вірменською. Більшість сфер ужитку в Амвросіївці обслуговує українська мова, в Єнакієвому та Шахтарську – російська.

У складеній нами анкеті вміщено питання про спонтанну відповідь на вулиці, що мало метою визначити кількість мовців, для яких українська мова є дійсно рідною, оскільки мова мислення, за Л. Щербою, є рідною.

Результати одержаних відповідей дозволяють проаналізувати їхню динаміку на території досліджуваних міст (див. табл. 6).

Таблиця 6. Кількісні показники спонтанних відповідей респондентів

Назва населеного пункту	Загальна кількість опитуваних	Спонтанна відповідь українською, %	Спонтанна відповідь російською, %
Амвросіївка	1299	164 / 12,6	1135 / 87,4
Єнакієве	1236	63 / 5,1	1173 / 94,9
Шахтарськ	1287	80 / 6,2	1203 / 93,77

Респондентам у досліджуваних містах пропонувалося відповісти на питання анкети „Якою мовою навчалися в школі?”

В Амвросіївці українською мовою в школі навчалися 435 осіб, що складає 33,48% від загальної кількості опитуваних, і, відповідно, 864 особи навчалися російською мовою (66,52%).

У Єнакієвому в школах з українською мовою навчання одержали освіту 57 респондентів (4,6%), з російською – 1179 осіб (95,4%).

У Шахтарську 381 особа (29, 61%) одержала шкільну освіту українською мовою, інші 906 осіб (70,39%) навчалися в російськомовних школах

Ці дані є результатом наявності / відсутності українськомовних шкіл на території міст за радянських часів (див. табл. 7).

Таблиця 7. Динаміка навчання в середній школі українською / російською мовами

Навчальні роки	Амвросіївка кількість укр. шк. / рос. шк.	Єнакієве кількість укр. шк. / рос. шк.
1946/1947		– / 21 (100%)
1947/1948	4(28,6%) / 10(71,4%)	
1950/1951	5(33,3%) / 11(66,7%)	– / 31 (100%)
1958/1959	3 (27,3%) / 8 (72,7%)	2 (5,7%) / 33 (94,3%)
1970/1971	– / 12 (100%)	4 (8,3%) / 44 (91,7%)
1974/1975	–/ 12 (100%)	2 (5,3%) / 36 (94,7%)

З наведеної таблиці видно, як поступово зменшувалася кількість українськомовних шкіл на території міст Амвросіївки та Єнакієвого. На кінець 80-х років минулого століття українськомовні школи залишилися лише в сільській місцевості, у 1989 році на території Донецької області лише 3,2% учнів від загальної кількості дітей шкільного віку навчалися в школах з українською мовою навчання, а 405 учнів було взагалі звільнено від вивчення української мови.

Серед вікової категорії опитуваних 10–19 років, кількість яких дорівнює 347, жоден не назвав українську мову мовою навчання. Це свідчить лише про недбале ставлення більшої кількості українців до рідної мови.

Наступне питання у нашій анкеті – „Якою мовою навчалися в вищах?” – надало можливість проаналізувати кількісно-відсоткове співвідношення респондентів щодо мови освіти у вищих навчальних закладах (див. табл. 8).

Таблиця 8. Кількісні показники реакцій респондентів на здобуття освіти певною мовою

Назва міста	Вища освіта українською мовою ос. / %	Вища освіта російською мовою ос. / %
Амвросіївка	231 / 41,84	321 / 58,15
Єнакієве	95 / 9,73	455 / 90,27
Шахтарськ	95 / 25,17	315 / 76,83

Варто наголосити, що респонденти, які в анкеті зазначили, що навчалися у вишах українською мовою, за віковим розподілом належать до груп опитуваних 1940 – 1950 років народження, тож можна припустити, що вищу освіту вони одержували в 1960 – 1970 рр.

Вибір мови, якою навчатиметься дитина, завжди здійснювався батьками і визначав ставлення батьків до тієї чи іншої мови. За радянських часів навчання в Україні здійснювалося або українською, або російською мовою, батьки надавали перевагу російській, бо саме вона обслуговувала найважливіші сфери суспільного життя. Вибір батьків показував, якій мові у родині надають перевагу, російськомовною чи україномовною вони бачать свою дитину в майбутньому, за якою мовою майбутнє.

Відповіді питання складеної нами анкети : „Якою мовою, на Вашу думку, повинно відбуватися навчання в школі?“, „Якою мовою бажаєте, щоб навчалися в вузах?“ дають можливість з'ясувати, наскільки громадяни країни усвідомлюють необхідність знання державної мови.

У досліджуваних містах серед опитуваних кількість осіб, які бажають, щоб навчання в школах відбувалося українською мовою в Амвросіївці – 780 осіб (60,05%), Єнакієвому – 216 осіб (17,4%), Шахтарську – 732 особи (56,88%). Вважають необхідним здійснювати навчання у школах російською мовою в Амвросіївці – 819 осіб (39,95%), Єнакієвому – 1020 осіб (82,52%), Шахтарську – 555 осіб (43,12%). З одержаних даних видно, що найбільший відсоток респондентів, які бажають, щоб навчання у школах здійснювалося українською мовою, – в Амвросіївці (60,05%).

Щодо мови викладання у вишах, то українську мову підтримують 2554 особи (34,23%): в Амвросіївці 729 осіб (56,12%), Єнакієвому – 224 особи (18,12%), Шахтарську – 699 осіб (54,31%). Російську мову назвали мовою викладання у вишах в Амвросіївці – 570 осіб (43,88%), Єнакієвому – 1012 осіб (81,88%), Шахтарську – 588 осіб (45,69%).

Ці дані свідчать про те, що українська мова серед українськомовного і не українськомовного населення з часом стає престижнішою. У суспільній свідомості поступово підвищується показник її комунікативних якостей і естетичної цінності, спинився процес падіння „лояльності” щодо української мови – посилюється мовно-національна свідомість українців, а також представників інших етносів¹⁰, що, у свою чергу, привело до збільшення кількості українськомовних шкіл і класів (див. табл. 9, 10).

Отже, якщо на 1989/1990 навчальний рік на території міст Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська не було жодної українськомовної школи, то, як свідчать дані таблиць, кількість українськомовних шкіл на території названих міст поступово зростає.

¹⁰ О. Куць, *Мовна політика в державотворчих процесах України*, Харків 2004, с. 99.

Таблиця 9. Динаміка кількості українськомовних шкіл в Амвросіївці, Єнакієвому, Шахтарську (2007 – 2010 рр.) (за даними управління освіти Донецької області)

Назва населеного пункту	2007 / 2008 навч. р.		2008 / 2009 навч. р.		2009 / 2010 навч. р.	
	Усього шкіл	Повністю укр.	Усього шкіл	Повністю укр.	Усього шкіл	Повністю укр.
Амвросіївка та район	28	17	27	16	27	16
Єнакієве	34	5	34	5	34	8
Шахтарськ	16	3	16	4	16	6

Таблиця 10. Динаміка кількості українськомовних шкіл в Амвросіївці, Єнакієвому, Шахтарську (2011 – 2013 рр.) (за даними управління освіти Донецької області)

Назва населеного пункту \ Роки	2010/ 2011 навч. р.		2011 / 2012 навч. р.		2012 / 2013 навч. р.	
	Усього шкіл	Повністю укр.	Усього шкіл	Повністю укр.	Усього шкіл	Повністю укр.
Амвросіївка та район	26	15	26	15	26	15
Єнакієве	25	6	24	6	25	9
Шахтарськ	16	8	16	8	16	8

В анкеті досліджуваним мовцям було запропоновано дати відповідь на таке питання: „Якій мові надаєте перевагу під час перегляду телепередач?”.

Питання про вибір мови у засобах масової комунікації розв’язується з урахуванням культурно-історичних, соціально-економічних умов і особливостей соціально-демографічного і соціально-лінгвістичного складу аудиторії в кожному окремому випадку. Поняття „вибір мови у сфері масової комунікації” має два значення: по-перше, це реалізація певної мовної і національної політики через засоби масової комунікації; по-друге, це рішення кожного окремого слухача або аудиторії загалом про те, якій мові надавати перевагу під час перегляду телепередач.

Дані анкетування засвідчують, що українській мові надають перевагу під час перегляду телепередач в Амвросіївці – 267 осіб, Єнакієвому – 147 осіб, Шахтарську – 246 осіб.¹¹ Щодо друкованих засобів масової інформації, то тут

¹¹ І. Кудрейко, *Сучасні вияви і тенденції соціолінгвістичної ситуації в Донеччині* [в:] „Лінгвістичні студії”, вип. 19, 2009, с. 243.

спостерігається ще гірша ситуація, оскільки в жодному з досліджуваних міст немає місцевих періодичних друкованих видань українською мовою.

Усі українськомовні газети на території Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська є передплатними, тож відсоток респондентів, які передплачують українськомовні друковані періодичні видання, складає 1,78% від загальної кількості опитуваних.

Здійснене соціолінгвістичне портретування міст Амвросіївки, Єнакієвого, Шахтарська крізь призму кількісних і якісних показників виявляє риси, асиметричні загальній мовній ситуації на території Донецької області: в Амвросіївці домінувальною є українська мова, хоча загальне мовне тло області є російсько-українським.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Кудрейко І., *Сучасні вияви і тенденції соціолінгвістичної ситуації в Донеччині* [в:] „Лінгвістичні студії”, вип. 19, 2009, с. 242–245.
- Куць О., *Мовна політика в державотворчих процесах України*, Харків 2004.
- Всесоюзний перепис людності 1926 року. Т. XIII. Українська соціалістична радянська республіка. Степ. Дніпрянський промисловий підрайон. Гірничий підрайон. Національність. Рідна мова. Вік. Писемність, Москва 1929 р.
- Національний склад та рідна мова населення Донецької області (За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року), Донецьк 2003.
- Итоги сплошной подворной переписи Донецкой губернии (январь, февраль 1923 г.) т. четв. Итоги демографической переписи Донбасса, Харьков: Типо-лито-фото-цинкография Военно-Редакц. Сов. УВО им. Фрунзе, 1923.
- Ф. Р – 4249. оп. 1 доп. Спр. 12. Сводные таблицы Центрального управления народно-хозяйственного учета Госплана СССР о распределении населения по национальности и родному языку, занятиям и возрасту по итогам Всесоюзной переписи населения в целом по области и г. Сталино (Ф. Д –О, Д – в), 1939 г.
- Итоги Всесоюзной переписи населения 1970 г. Т. IV. Национальный состав населения СССР. [отв. Орехов], Москва 1973.
- Национальный состав населения Донецкой области (по данным Всесоюзной переписи населения 1989 г.) Статистический сборник № 4, Донецк 1992.

SOCIOLINGUISTIC PORTRAIT OF THE CITIES OF AMVROSIYIVKA, YENAKIEVO AND SHAKHTARSK: A COMPARATIVE ANALYSIS

In the article the peculiarities of the sociolinguistic situation in Donetchina have been examined, and a comparison of the varied sociolinguistic portraits of the cities of Amvrosiyivka, Yenakievo, Shakhtarsk with the general contemporary language situation in the

Donetsk region has been made. In addition, using the census, the dynamics of the national language of the study population has been traced. A sociolinguistic portrait of these Donbass cities enabled the detection of territorial inclusions, asymmetric to the general language situation, with an opposition between city/small town.

Key words: sociolinguistic portrait of city, the linguistic situation, bilingualism, language community, communicative, demographic, national output languages.